

Тема 3.2: Фінансова безпека держави.

Лектор: к. е. н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Рибак Олена Миколаївна

План лекції.

1. Національна безпека, як багаторівнева система.
2. Сутність поняття «економічна безпека».
3. Фінансова безпека, її сутність і місце в системі економічній безпеки.
4. Індикатори фінансової безпеки України.

Національна безпека та економічна безпека, як її складова

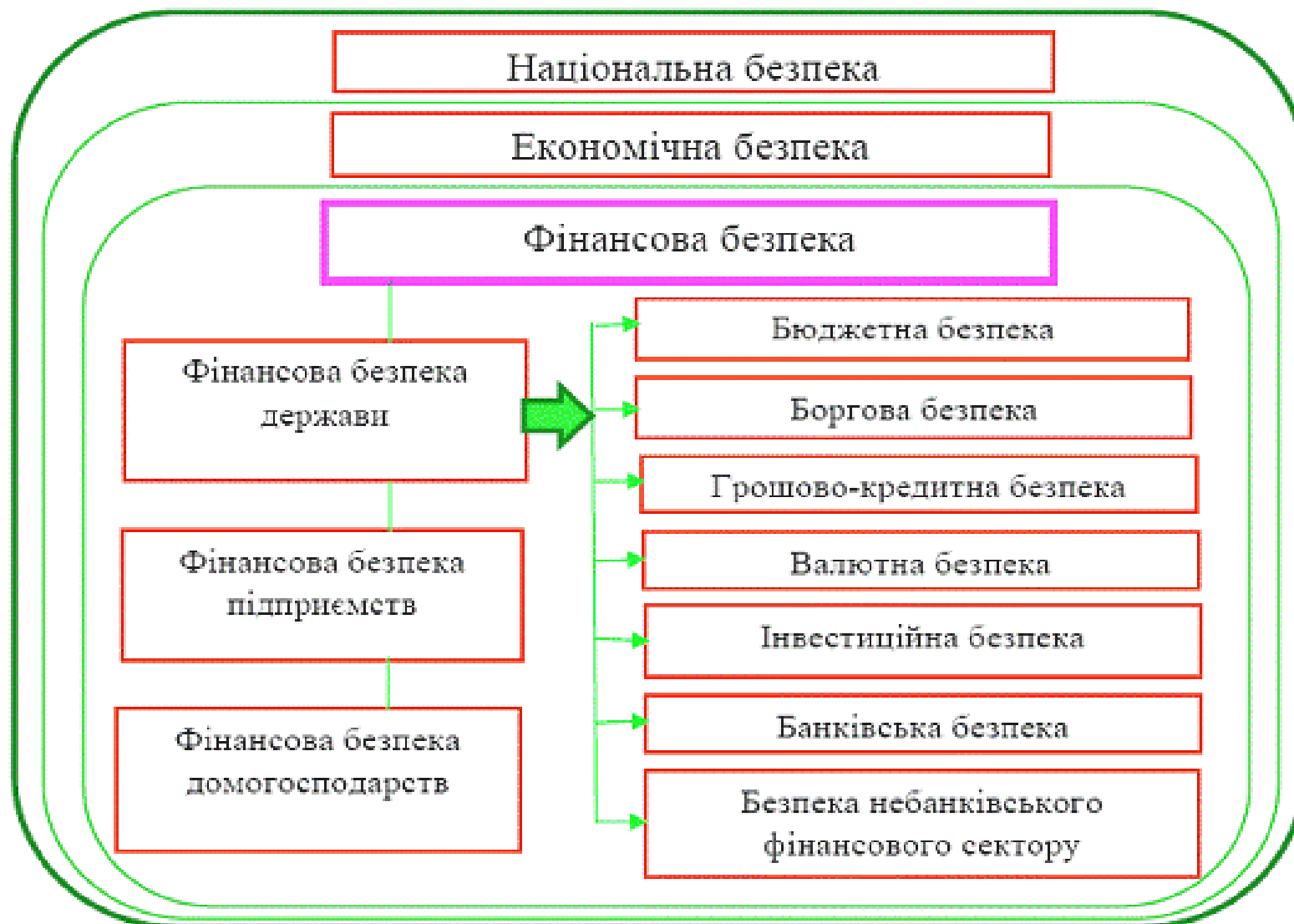
Національна безпека – це захищеність життєво інтересів особи, суспільства, держави в різних сферах життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує сталий і поступальний розвиток країни.

Вперше термін "**економічна безпека**" був застосований Ф. Рузвельтом в програмах виходу з Великої депресії 1933—1937 рр.

Офіційно термін "**економічна безпека**" був визнаний у 1985 р., коли на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН була прийнята резолюція про міжнародну економічну безпеку.

Економічна безпека — широке, багатогранне, характеризує стан захищеності економічних інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, який заснований на незалежності, ефективності та конкурентоспроможності країни.

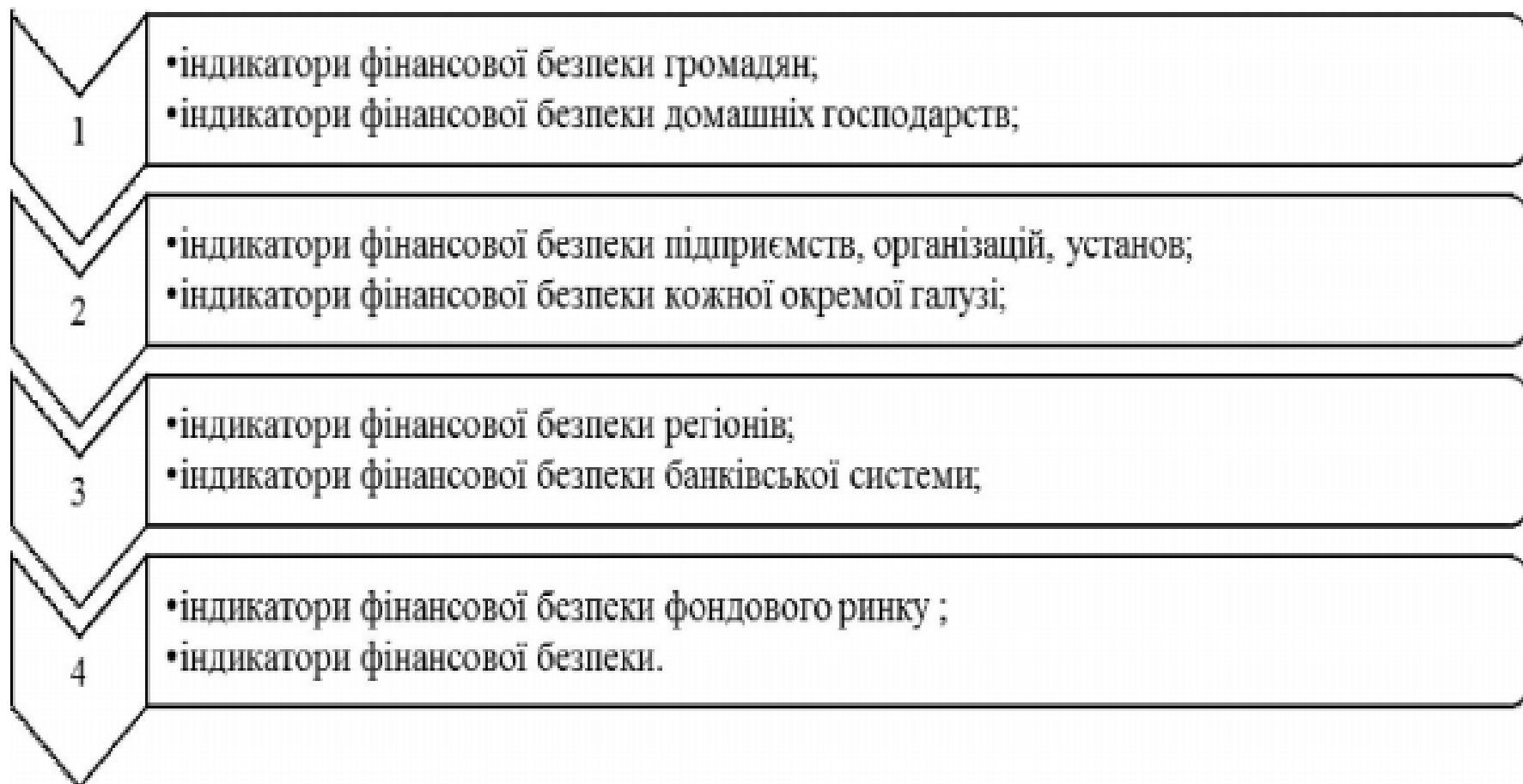
Місце фінансової безпеки в системі національної безпеки

Поняття " фінансова безпека "

№ з/п	П.І.П. автора	Сутність поняття
1	Шлемко В.Т.	стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання
2	Василик О.Д.	такий динамічний стан фінансових відносин, за якого б створювались сприятливі умови та необхідні ресурси для розширеного відтворення економічного росту та підвищення життєвого рівня населення, удосконалення національної фінансової системи для успішної протидії внутрішнім і зовнішнім факторам дестабілізації фінансового стану в державі
3	Барановський О.І.	складна багаторівневу система, що охоплює проблеми грошового обігу та інфляції, обігу валютних коштів, заборгованості держави, бюджетної безпеки, інвестиційної діяльності тощо

Основні індикатори економічної безпеки при оцінюванні рівня фінансової безпеки держави

Індикатори та порогові значення індикаторів фінансової безпеки України

Складові фінансової безпеки держави	Індикатори та їх порогові значення
Бюджетна безпека	<p>Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, % (не більше 30).</p> <p>Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, % (не більше 3).</p> <p>Обсяг трансфертів з державного бюджету, % (не більше 15).</p> <p>Амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами України, % (не більше 30).</p>
Боргова безпека	<p>Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, % (не більше 60).</p> <p>Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, % (не більше 25).</p> <p>Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США (не більше 200).</p> <p>Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, % (не більше 30).</p>

Індикатори та порогові значення індикаторів фінансової безпеки України

Складові фінансової безпеки держави	Індикатори та їх порогові значення
Грошово-кредитна безпека	<p>Рівень монетизації економіки, % (не більше 50).</p> <p>Рівень інфляції (до грудня попереднього року), % (не більше 107).</p> <p>Обсяг готівки, % (не більше 4).</p> <p>Рівень середньої процентної ставки кредитів банківських установ відносно інфляції, % (не більше 5).</p>
Валютна безпека	<p>Відношення обсягів депозитів в іноземній валюті до загальних обсягів депозитів, % (не більше 25).</p> <p>Темп зміни індексу офіційного курсу гривні до дол. США до показників попереднього періоду, % (не більше 6).</p> <p>Відношення обсягів кредитів в іноземній валюті до загальних обсягів кредитів, % (не більше 25).</p> <p>Коефіцієнт покриття міжнародними резервами держави грошової бази, % (не менше 100).</p>

Індикатори та порогові значення індикаторів фінансової безпеки України

Складові фінансової безпеки держави	Індикатори та їх порогові значення
Інвестиційна безпека	<p>Відношення обсягу інвестицій до вартості основних фондів, % (не менше 6).</p> <p>Співвідношення темпів приросту інвестицій до темпів приросту ВВП, разів (2-32).</p> <p>Обсяг прямих іноземних інвестицій, % до ВВП (не менше 5).</p> <p>Витрати на науково-технічну діяльність, % до ВВП (не менше 2).</p> <p>Ступінь зносу основних засобів, % (не більше 35).</p>
Банківська безпека	<p>Частка іноземного банківського капіталу у загальному обсязі банківського капіталу, % (не більше 30).</p> <p>Обсяг кредитування банками реального сектору економіки, % до ВВП (не менше 30).</p> <p>Рівень сумнівної заборгованості у кредитному портфелі, % (не більше 10).</p>

Індикатори та порогові значення індикаторів фінансової безпеки України

Складові фінансової безпеки держави	Індикатори та їх порогові значення
Безпека небанківського фінансового сектору	<p>Показник щільності страхування (страхові премії на одну особу), дол. США. (не менше 140).</p> <p>Частка довгострокового страхування у загальному обсязі зібраних страхових премій, % (не менше 30).</p> <p>Рівень страхових виплат, % (не менше 30).</p> <p>Дохідність облігації внутрішньої державної позики, % (3-4).</p> <p>Частка покриття державними цінними паперами внутрішнього державного боргу, % (не більше 80).</p> <p>Відношення обсягу капіталізації ринку акцій до ВВП, % (60-90).</p>

Державний та гарантований державою борг України в 2016-2019 рр. (млн. грн.)

	загальний борг		зовнішній борг		внутрішній борг
на 31.12.2016	1 929 758,7	22.7%	1 240 028,7		689 730,0
на 31.12.2017	2 141 674,4	11.0%	1 374 995,5		766 678,9
на 31.12.2018	2 168 627,1	1.3%	1 397 217,8		771 409,3
на 28.02.2019	2 111 898,5	-2.6%	1 351 571,1		760 327,3

За даними : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

Державний та гарантований державою борг України в 2019 р. (млн. грн.)

Державний борг (усього)			Валовий внутрішній продукт (ВВП)			держборг / ВВП
на 31.12.2015	1 572 180	42.9%	за 2015	1 979 458	26.3%	79.4%
на 31.12.2016	1 929 759	22.7%	за 2016	2 383 182	20.4%	81.0%
на 31.12.2017	2 141 674	11.0%	за 2017	2 982 920	25.2%	71.8%
на 31.12.2018	2 168 627	1.3%	за 2018	3 558 706	19.3%	60.9%
на 28.02.2019	2 111 898	-2.6%	за 2019			

За даними : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

Динаміка державного боргу України та ВВП 2009 – 2018 рр.

Валовий зовнішній борг України з 2015 по 2018 рр. (млн. дол. США)

Валютна структура валового зовнішнього боргу України на 31 грудня 2018

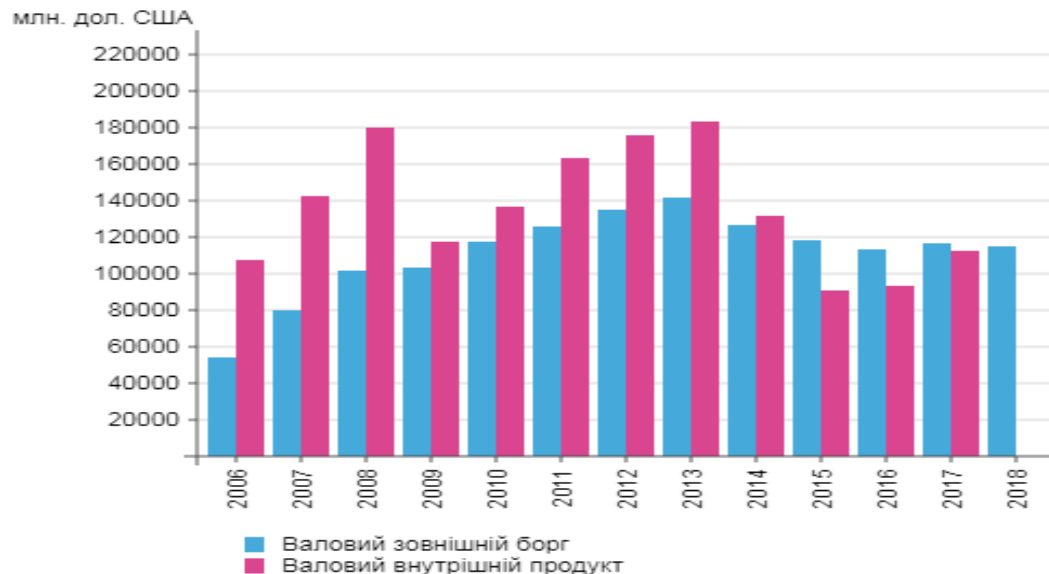
Валюта	%	екв. млн. USD
USD доллар США	71,4	81900,7
EUR Євро	14,0	16059,0
XDR СПЗ	11,3	12961,9
RUB російський рубль	1,5	1720,6
UAH українська гривня	0,9	1032,4
інші	0,9	1032,4
Усього		114707,0

Валовий зовнішній борг

на 31.12. 2015	118 729,0	-7579.0	-6.0%
на 31.12. 2016	113 518,0	-5211.0	-4.4%
на 31.12. 2017	116 578,0	3060.0	2.7%
на 31.12. 2018	114 707,0	-1871.0	-1.6%

Валовий зовнішній борг України з 2015 по 2018 рр. (млн. дол. США)

Зовнішній борг (на одну особу населення)				ВВП України (на одну особу населення)				Населення (тис.)
на 31.12.2015	2771,3	-113.2	-3.9%	за 2015	2115,1	-895.0	-29.7%	42842,3
на 31.12.2016	2660,0	-111.3	-4.0%	за 2016	2185,6	70.5	3.3%	42675,4
на 31.12.2017	2744,0	84.0	3.2%	за 2017	2639,9	454.3	20.8%	42484,6
на 31.12.2018	2713,1	-30.9	-1.1%	за 2018				42278,6

Експорт та імпорт України з 2015 по 2018 рр. (млн. дол. США)

Номінальний ВВП за рік	експорт товарів та послуг % ВВП			імпорт товарів та послуг % ВВП		сальдо % ВВП	
2015	1979458	1044541	52.8	-1084016	-54.8	-39475	-2.0
2016	2383182	1174625	49.3	-1323127	-55.5	-148502	-6.2
2017	2982920	1430230	47.9	-1618749	-54.3	-188519	-6.3
2018	3558706	1608890	45.2	-1914893	-53.8	-306003	-8.6

Зведений бюджет України з 2015 по 2019 рр. (млн. грн.)

	Доходи	Видатки
2015	652031,0	679871,4
2016	782748,5	835589,8
2017	1016788,3	1056759,9
2018	1184278,1	1250173,6

Дослідження тиску боргових платежів на державний бюджет України з 2013 по 2018 рр.

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ПЛАТЕЖІ ЗА ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ, млрд грн, у т. ч.:	114,2	171,8	503,4	208,8	475,0	349,9
- внутрішнім	65,7	102,7	151,3	166,5	370,1	241,9
- зовнішнім	48,5	69,1	352,1	42,3	104,9	108
Частка платежів за державним боргом у ВИТРАТАХ бюджету, %	23,3	26,3	28,5	22,4	37,1	28,5
Частка відсоткових виплат за боргом у ВИДАТКАХ бюджету, %	8,5	11,9	15,0	14,2	13,2	11,7
Відношення відсоткових виплат за боргом до ВВП, %	2,3	3,2	4,4	4,1	3,7	3,3
Відношення платежів за державним боргом до ВВП, %	7,5	10,8	10,2	8,8	15,9	10,0

Джерело: складено за даними Державної казначейської служби і Державного Комітету статистики.

Сигнали окремих індикаторів фінансової безпеки

Види індикаторів	Про що сигналізують
Підвищення рівня і темпів інфляції, зростання заборгованості з заробітної плати, соціальних виплатах	Порушення принципу справедливості розподілу благ
Завищення відсоткових ставок, зниження частки довгострокових кредитів, зниження рівня рентабельності	Порушення принципу ефективності виробництва
Наявність бюджетного дефіциту	Розлад фінансової системи
Покриття бюджетного дефіциту зовнішніми позиками	Збільшення навантаження на платіжний баланс країни
Зростання частки втрат грошових доходів населення на придбання іноземної валюти	Втрата довіри до національної грошової одиниці

Сигнали окремих індикаторів фінансової безпеки

Види індикаторів	Про що сигналізують
Наявність цінових диспропорцій	Завищена прибутковість одних галузей за заниженої прибутковості інших
Нарощування внутрішнього державного боргу в умовах падіння виробництва	Держава потрапляє до “боргової пастки”
Зростання зовнішньої заборгованості на фоні падіння виробництва	Зростання залежності економічної політики держави від інтересів держав-кредиторів
Значна нерівномірність доходів як по галузевій, так і по територіальній вертикалі і по демографічній горизонталі	Порушення умов збалансованого функціонування національної економіки

**Дякую, лекцію
закінчено.**